

Haldjas 15: pärimus ja internet

3. ja 4. veebruaril korraldas kirjandusmuuseumi folkloristikaosakond Jõgevestel kuuenda talvekonverentsi "Haldjas 15: pärimus ja internet" (<http://www.folklore.ee/rl/fo/konve/2011/ftk6>), vaatluse all olid peamiselt interneti-uurimine, folkloristlikud neti-väljundid, folkloristlik kohalooe internetis jne. Konverents märkis ka viieteistkümnenda aasta täitumist esimese ja seni ainsa folklooriserveri käivitamisest Eestis. 1995. aasta detsembrikuus sündinud Haldja serveris (<http://www.folklore.ee>) asuvad erialase infoveebi kõrval soome-ugri rahvaste folkloori- ja usundileheküljed, teatmikud, andmebaasid, elektroonilised väljaanded, teadusajakirjad *Folklore* ja *Mäetagused*, teoreetiliste erialaartiklite tõlked.

Talvekonverentsi avaettekandes keskendus Aado Lintrop Omskist umbes 270 kilomeetrit põhja pool Tara jõe kaldal paiknevale Okunevo külale, kus olevat asunud ürgne Hanumani tempel. Ilmselt just selle templi tõttu on küla tänapäeval palverännakute sihtpunkt, kus kõrvuti toimetavad oma rituaale nii müütilise Šri Babaji jüngerid kui ka uuspaganad ja õigeusklikud. Sealseid paiku on seostatud ka maailma nabaga, küla all maa sees asuva salapärase mõttekristalli ja väidetavalt langenud meteoriidi kokkupõrkest sündinud viie järvega.

Kirjandusmuuseumi folkloristikaosakonnas postdoktorantuuri läbiv Lina Gergova Bulgaariast kõneles etnostereotüüpidest, mis sünnivad haridusprotsessi ja etnilise identiteediloo kombinatsioonis. Selles tähenduses sõltuvad stereotüübid igapäevatasandil kujundatud kultuurilisest teadmusest ja samal tasandil loodud etnilistest piiridest. Plovdivis Bulgaaria õigeusklike hulgas korraldatud välitööd, kus vaadeldi lähirahvaid Balti ja Balkani aladel ning nn tuntud etnosi, näitasid, et stereotüüp teise kohta konstrueeritakse alati kahetiselt: ühelt poolt eristuvad tugevalt naaberahvad ja teiselt poolt üldtuntud ülemaailmselt sarnaste stereotüüpidega rahvad.

Ell Vahtramäe ettekanne keskendus Eestis populaarseks saanud kinnisväljendi *tädi Maali* stereotüüpilistele tähendusväljadele. Ajakirjanduses ilmunud artiklite, internetikommentaaride ja -nimede põhjal ilmsid kunagi president Lennart Meri kõnepruugist käibele läinud troobi tänapäevased kasutusala ja funktsioonid.

Tiiu Jaago tegi tänuväärse sissevaate tänapäeva kõrgkooli õppejõuameti tehnilise köögipoolde ning tutvustas e-õppega seotud veebikeskkondi ja mehhanisme.

Kadri Tüür tutvustas haruldaste raamatute ja käsikirjade digiteerimise projekti. Eesti Rahvaluule Arhiivist ja Eesti Kultuuriloolisest Arhiivist digiteeritakse ja tehakse nii uurijale kui ka laiemale avalikkusele veebiaadressi <http://kivike.kirmus.ee> kaudu kättesaadavaks Jakob Hurda rahvaluule kogu, Võnnu pastori Eduard Philipp Körberi käsikirjaline kodulooliste teadete kogu ja Ado Grenzsteini kirjakogu.

Asta Õim esitles eesti fraseologismide elektroonilist alussõnastikku FES. Muljet-avaldav *wordnet*-tüüpi teaurus kujutab endast väljendikogu, kus üle 20 000 väljendi pole organiseeritud mitte tähestikuliselt, vaid mõistelisi ehk semantilisi seoseid pidi.

Mare Kõiva ettekanne käsitles valmiva loistuandmebaasi kontekstis lähemalt ühte loitsutekstide ja neid saatvate rituaalide segmenti: koha ja paigaga seotud andmeid.

Meeleoluka ettekande Kihnu saare tantsutraditsioonidest, eeskätt tantsimise olukordadest, tavadest ja olustikust pidas Ingrid Rüütel. Näitematerjal pärines Kihnu

tantsude videoantoloogiast, mis sisaldab tantsujäädvustusi ajavahemikust 1931–2009.

Tantsu temaatikat käsitles ka Sille Kapperi posterettekannne. Kihnu tantsude DVD koostajana vahendas autor pärimustantsude audiovisuaalsete jäädvustuste publitseerimise kogemusi ja problemaatikat.

Konverentsi esimene päev päädis mitme väljaande esitlusega. Peale Kihnu tantsude videoantoloogia tutvustati Saaremaa rahvalaulude veebikogumikku *Sõit, sõit, sõit Sõrve poole* (<http://saaremaa.folklore.ee/>) ja Krista Sildoja loodud veebikogumikku eesti rahvapärasesest viulimuusikast (<http://eestiviul.rahvamuusika.ee/>). Tutvustati ka hiljuti ilmunud rahvameditsiiniväljaandeid, kuulajad said osa nii Piret Paali vastkaitstud doktoriväitekirjast *Written Cancer Narratives – An Ethnomedical Study of Cancer Patients' Thoughts, Emotions and Experiences* kui ka ka tema toimetatud artiklikogumikust *Inimene, tervis ja haigused*.

Teise päeva esimesed ettekanded käsitlesid internetikogukondi. Reet Hiiemäe näitas interneti avatud esoteerikafoorumites toimuvate vestluste põhjal, kuidas foorumikasutajad loovad oma kasutajanimede ja profiilipiltide valiku kaudu oma virtuaalidentiteeti ning mil määral kasutatakse sealjuures motiive vanemast usundist ja mütoloogiast. Maili Pilt arutles keskkondade <http://www.perekool.ee> ja <http://www.kodutud.com> foorumite näitel, kuidas väljendub vaadeldavate rühmade kollektiivsus rühmalikmete omavahelises suhtluses ning kuivõrd on see uurija sisetundest, uurimisteemast ja eesmärkidest lähtuv konstruktsioon.

Mare Kalda viis oma esinemisega kuulajad Tammiku rahaaugumäele, mille kohta on aegade jooksul arhiveeritud rikkalik kogu jutuvariante. Põhiliselt rahaaugumäe juhtumi näitel, kuid ka muude narratiivsete ja virtuaal-geograafiliste näidete varal tekkis arutelu küsimuse ümber, kas kohanimes on lugu sees.

Anneli Baran peatus piltlikkuse rollil fraseoloogismi mõistmisel. Lustlike visuaalnäidetega illustreeritud ettekannne lahkas muuhulgas ka idiomaatilisi väljendeid, mille sisuplaanis võib esineda reaalses maailmas võimatute sündmuste ja toimingute absurdset kujutamist. Absurdsus seisneb väljendusloogika rikkumises: sõnakomponendid, mis vormiliselt seostuvad kehtivate süntaktiliste reeglite alusel, ei moodusta maailmapildiga haakuvat tähendust ja tulemuseks on oma ebaharilikkuse tõttu naljakad assotsiatsioonid.

Liisi Laineste ettekannne käsitles Eesti riigiteleviisiooni originaalseriaali “ENSV” loomist ja retseptiooni, autorite seisukohti, eelkõige aga “ENSV” kvalifitseerumist komöödiasarjaks (või selle ambitsiooni ebaõnnestumist).

Piret Voolaid vaatles paröömia (fraseoloogilis-vanasõnalise ainestiku) kasutamist Tartu avalikus linnaruumis. Ta otsis vastuseid küsimustele, kas ja kuidas rakendatakse grafitis paröömilist elementi meelsuse, identiteetide, platvormide ja ideede väljendamisel. Vaadeldi järgmisi liike: 1) grafiti ehk avalikes paigus (anonüümselt) joonistatu, kritseldatu ja kirjutatu; 2) rahvusvahelise noorterühmituse Loesje genereeritud posteritekstid, mida on alates 2004. aastast kleebitud Tartu majaseintele, elektrikilpidele, laternapostidele jne (posterikogu <http://www.loesje.ee>) ning 3) professionaalne disain (ettevõtte- ja tänavareklaamid jne).

Konverents sai teoks tänu Eesti Kultuurkapitali ja A. Le Coq'i toetusele.

Piret Voolaid